

Βρυξέλλες, 20.5.2020
COM(2020) 500 final

**ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ
ΤΡΑΠΕΖΑ, ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ,
ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΚΑΙ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ**

Ευρωπαϊκό Εξάμηνο 2020: Ειδικές ανά χώρα συστάσεις

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση αντιμετωπίζει έναν άνευ προηγουμένου οικονομικό κλυδωνισμό λόγω της πανδημίας COVID-19. Τα μέτρα για την υγεία και τα μέτρα εγκλεισμού, με τις επακόλουθες επιπτώσεις τους στην παραγωγή, τη ζήτηση και το εμπόριο, μείωσαν την οικονομική δραστηριότητα και οδήγησαν σε υψηλότερα επίπεδα ανεργίας, απότομη μείωση των κερδών των επιχειρήσεων, υψηλότερα δημόσια ελλείμματα και διεύρυνση των ανισοτήτων τόσο εντός των κρατών μελών όσο και μεταξύ αυτών.

Η ισχυρή και συντονισμένη ευρωπαϊκή οικονομική αντίδραση είναι ζωτικής σημασίας. Είναι αναγκαίο να ελαχιστοποιηθούν οι αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις της κρίσης, κάθε κατακερματισμός της ενιαίας αγοράς και οι σημαντικές οικονομικές αποκλίσεις και ανισορροπίες εντός της ΕΕ.

Η ανταγωνιστική βιωσιμότητα, όπως παρουσιάζεται στην Ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη, είναι στο επίκεντρο της ευρωπαϊκής κοινωνικής οικονομίας της αγοράς. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εξακολουθήσουν να εστιάζουν στις τέσσερις διαστάσεις της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας: οικονομική σταθερότητα, κοινωνική δικαιοσύνη, περιβαλλοντική βιωσιμότητα και παραγωγικότητα, ανταγωνιστικότητα, καθώς και να δώσουν ιδιαίτερη έμφαση στην υγεία. Η εν λόγω οικονομική ατζέντα θα βοηθήσει την ΕΕ και τα κράτη μέλη της να επιτύχουν τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών και να κινούνται στη σωστή κατεύθυνση για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας το 2050.

Ιδίως σε περιόδους κρίσης, η ενιαία αγορά έχει αποδειχθεί πολύτιμη διότι διασφαλίζει ότι τα ζωτικής σημασίας προϊόντα και υπηρεσίες, αλλά και οι εργαζόμενοι σε νευραλγικές θέσεις, εξυπηρετούν αυτούς που έχουν ανάγκη. Ωστόσο, η ακεραιότητά της επηρεάστηκε σοβαρά από ορισμένα εθνικά μέτρα που αποσκοπούσαν στην ανάσχεση της εξάπλωσης της πανδημίας. Για να αξιοποιηθούν στο μέγιστο οι δυνατότητές της για την οικονομική ανάκαμψη, η σταδιακή άρση των περιορισμών θα πρέπει να συμβαδίζει με τις προσπάθειες ενίσχυσης της ενιαίας αγοράς και αύξησης της ανθεκτικότητάς της για το μέλλον.

Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο είναι ιδιαίτερα αναγκαίο σήμερα, δεδομένου του μεγέθους του κλυδωνισμού της οικονομίας και του πρωτοφανούς χαρακτήρα των μέτρων οικονομικής πολιτικής¹ που λαμβάνουν τα κράτη μέλη. Η εξασφάλιση αποτελεσματικού συντονισμού της οικονομικής πολιτικής στην ΕΕ είναι υψίστης σημασίας. Το Εξάμηνο επιτρέπει στα κράτη μέλη να συζητούν τις πολιτικές τους, να ανταλλάσσουν βέλτιστες πρακτικές και να συμφωνούν στη χάραξη κοινής πορείας, σύμφωνα με την ανακοίνωση της Επιτροπής, της 13ης Μαρτίου 2020 και τον οδικό χάρτη για την ευρωπαϊκή ανάκαμψη, της 24ης Απριλίου.

Η φετινή διαδικασία του Εξαμήνου αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι τα κράτη μέλη πρέπει να επικεντρωθούν τόσο στα άμεσα μέτρα για την αντιμετώπιση και τον μετριασμό των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων της πανδημίας όσο και στα μέτρα για την επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας με ασφαλή τρόπο. Οι επείγουσες προτεραιότητες αφορούν τις επενδύσεις στον τομέα της υγείας, την

---

¹ https://ec.europa.eu/info/files/policy-measures-against-spread-coronavirus_en

εισοδηματική στήριξη των πληγέντων εργαζομένων, την παροχή ρευστότητας σε επιχειρήσεις (ιδίως τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις) και τα μέτρα υπέρ μιας συμμετρικής ανάκαμψης και διατήρησης της ακεραιότητας της ενιαίας αγοράς.

Κατά την επανεκκίνηση της οικονομίας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να επικεντρωθούν σε στρατηγική ανάκαμψης που θα χαράσσει την πορεία για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση, βάσει της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Η πορεία προς ένα πιο βιώσιμο οικονομικό μοντέλο, χάρη στις ψηφιακές και καθαρές τεχνολογίες, μπορεί να καταστήσει την Ευρώπη πρωτοπόρο του μετασχηματισμού. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στα επενδυτικά έργα που βρίσκονται σε προχωρημένο στάδιο ανάπτυξης και τα οποία θα μπορούσαν να επισπευσθούν με την υποστήριξη των διαφόρων πρωτοβουλιών του σχεδίου ανάκαμψης της ΕΕ. Επιπλέον, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αντιμετωπίσουν τα αυξανόμενα φαινόμενα ανισότητας και να τονώσουν το φυσικό και ανθρώπινο κεφάλαιο, με τη στήριξη φιλοαναπτυξιακών επενδύσεων και μεταρρυθμίσεων. Θα πρέπει επίσης να προστατεύσουν την ενιαία αγορά, να εξασφαλίσουν ανθεκτικές και βιώσιμες αλυσίδες εφοδιασμού και να συνεχίσουν να προωθούν το ελεύθερο και δίκαιο εμπόριο σε όλο τον κόσμο. Οι παγκόσμιες οικονομικές προοπτικές επιδεινώνονται. Τούτο θα έχει αντίκτυπο στην οικονομία της ΕΕ, ενώ η διατήρηση της εξωστρέφειας του εμπορίου με αμοιβαίο τρόπο θα στηρίξει την ανάκαμψη. Τέλος, σε ένα πλαίσιο όπου οι προκλήσεις είναι εντονότερες, τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίσουν τη μακροοικονομική σταθερότητα. Με τα πρωτοφανή μέτρα οικονομικής πολιτικής που θεσπίστηκαν σε εθνικό επίπεδο και τον αναβαθμισμένο ρόλο του δημόσιου τομέα στην οικονομία, η αποτελεσματική δημόσια διοίκηση και η καταπολέμηση της διαφθοράς και της φοροδιαφυγής θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο.

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Παρά την ταχεία και ολοκληρωμένη απάντηση τόσο σε ενωσιακό όσο και σε εθνικό επίπεδο, η οικονομία της ΕΕ αναμένεται να γνωρίσει φέτος ύφεση ιστορικών διαστάσεων. Από τις εαρινές οικονομικές προβλέψεις του 2020 προκύπτει ότι η οικονομία της ΕΕ θα συρρικνωθεί κατά 7,5 % το 2020, ποσοστό που αποτελεί ρεκόρ, πριν ανακάμψει εκ νέου κατά 6 % το 2021, περίπου εννέα ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερα σε σύγκριση με τις φθινοπωρινές οικονομικές προβλέψεις του 2019. Η πανδημία και τα σχετικά μέτρα εγκλεισμού έχουν επηρεάσει σημαντικά τις καταναλωτικές δαπάνες, τη βιομηχανική παραγωγή, τις επενδύσεις, το εμπόριο, τις ροές κεφαλαίων και τις αλυσίδες εφοδιασμού. Η πιθανή χαλάρωση των μέτρων εγκλεισμού κατά τους προσεχείς μήνες αναμένεται να αποτελέσει τη βάση μιας σταθερής ανάκαμψης. Ωστόσο, η οικονομία της ΕΕ δεν προβλέπεται επί του παρόντος να καλύψει πλήρως τις απώλειες του τρέχοντος έτους έως το τέλος του 2021: η αβεβαιότητα και οι κίνδυνοι για τις οικονομικές προοπτικές είναι σε υψηλά επίπεδα.

Ενώ η πανδημία έχει πλήξει όλα τα κράτη μέλη, οι οικονομικές επιπτώσεις διαφέρουν. Ο κλυδωνισμός της οικονομίας της ΕΕ είναι συμμετρικός ως προς το ότι η πανδημία έχει πλήξει όλα τα κράτη μέλη, αλλά τόσο η πτώση της παραγωγής το 2020 (από -4,2 % στην Πολωνία έως -9,7 % στην Ελλάδα) όσο και η ισχύς της ανάκαμψης το 2021 αναμένεται να διαφέρουν αισθητά από το ένα κράτος μέλος στο άλλο. Η οικονομική ανάκαμψη κάθε κράτους μέλους θα εξαρτηθεί όχι μόνο από την εξέλιξη της πανδημίας στην οικεία χώρα, αλλά και από την ανθεκτικότητα και τη διάρθρωση των οικονομιών τους και την ικανότητά τους να ανταποκριθούν εφαρμόζοντας σταθεροποιητικές πολιτικές. Δεδομένης της αλληλεξάρτησης των οικονομιών της ΕΕ, η

δυναμική της ανάκαμψης σε κάθε κράτος μέλος θα επηρεάσει επίσης την ισχύ της ανάκαμψης άλλων κρατών μελών.

Απαιτείται συντονισμένη αντίδραση. Ο περιορισμός των οικονομικών ζημιών, με επαρκή προστασία της υγείας και διευκόλυνση της ταχείας και εύρωστης ανάκαμψης, ώστε οι οικονομίες να επιστρέψουν στον δρόμο της βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από τη διαρκή αποτελεσματικότητα των μέτρων πολιτικής της ΕΕ και των κρατών μελών. Τα μέτρα για την υγεία και τα μέτρα πολιτικής προστασίας είναι ζωτικής σημασίας για το ασφαλές άνοιγμα των οικονομιών και χρήζουν ιδιαίτερης προσοχής. Η οικονομική ανάκαμψη το 2021 θα εξαρτηθεί σε μεγάλο βαθμό από την ικανότητα των κρατών μελών να επανεκκινήσουν την οικονομική δραστηριότητα με ασφάλεια και βιωσιμότητα, με εφαρμογή των απαραίτητων μέτρων για τα τεστ, την ιχνηλάτηση και άλλων μέτρων προστασίας της υγείας.

Τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας, οι επιδοτήσεις μισθού και η στήριξη των επιχειρήσεων θα περιορίσουν τις απώλειες θέσεων εργασίας, ωστόσο η πανδημία θα έχει σοβαρό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας. Στην ΕΕ, το ποσοστό ανεργίας προβλέπεται να αυξηθεί από 6,7 % το 2019 σε 9 % το 2020, και στη συνέχεια να μειωθεί σε περίπου 8 % το 2021. Ορισμένα κράτη μέλη θα έρθουν αντιμέτωπα με μεγαλύτερη αύξηση της ανεργίας από άλλα, καθώς ένα μεγάλο ποσοστό του εργατικού δυναμικού που εξαρτάται από τομείς όπως ο τουρισμός είναι ιδιαίτερα ευάλωτο.

Τα κράτη μέλη αντέδρασαν αποφασιστικά με δημοσιονομικά μέτρα για τον περιορισμό της οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε από την πανδημία. Οι «αυτόματοι σταθεροποιητές», όπως είναι οι πληρωμές για παροχές κοινωνικής ασφάλισης σε συνδυασμό με δημοσιονομικά μέτρα διακριτικής ευχέρειας, θα οδηγήσουν σε αύξηση των δημοσίων δαπανών. Ως εκ τούτου, το συνολικό δημοσιονομικό έλλειμμα της ζώνης του ευρώ και της ΕΕ αναμένεται να αυξηθεί από μόλις 0,6 % του ΑΕΠ το 2019 σε περίπου 8½ % το 2020, πριν μειωθεί σε περίπου 3½ % το 2021. Ο δείκτης δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ, ο οποίος από το 2014 ήταν σε πτωτική τροχιά, αναμένεται επίσης να αυξηθεί εξ αιτίας του συνδυασμού υψηλότερου χρέους και χαμηλότερου ΑΕΠ. Στη ζώνη του ευρώ, ο εν λόγω δείκτης προβλέπεται να αυξηθεί από 86 % το 2019 σε 102¾ % το 2020, και στη συνέχεια να μειωθεί σε 98¾ % το 2021. Στην ΕΕ, ο εν λόγω δείκτης προβλέπεται να αυξηθεί από 79,4 % το 2019 σε περίπου 95 % κατά το τρέχον έτος, και στη συνέχεια να μειωθεί σε 92 % το επόμενο έτος.

Η κρίση θα έχει σημαντικό αντίκτυπο στις κοινωνικές συνθήκες, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες. Η άμβλυνση των κοινωνικών επιπτώσεων και η αποφυγή της μόνιμης αύξησης της φτώχειας και των φαινομένων ανισότητας αποτελεί προτεραιότητα. Τα παρόντα και τα μελλοντικά μέτρα πρέπει να προστατεύουν όλους τους εργαζομένους. Εκείνοι που ήταν ήδη ευάλωτοι πριν από την κρίση (όπως οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, όσοι εργάζονται με αναγκαστική μερική απασχόληση, οι αυτοαπασχολούμενοι και οι διακινούμενοι εργαζόμενοι) είναι πιθανόν να πληγούν περισσότερο, μεταξύ άλλων λόγω της άνισης πρόσβασης σε ψηφιακές υποδομές και δεξιότητες. Η αναγνώριση του γεγονότος ότι πολλοί εργαζόμενοι σε νευραλγικές θέσεις στην πρώτη γραμμή της μάχης κατά της πανδημίας COVID-19 ανήκουν επίσης σε αυτές τις ευάλωτες κατηγορίες είναι σημαντική προκειμένου να ανταποκριθούμε στις ιδιαίτερες ανάγκες τους.

Η τρέχουσα κατάσταση ενέχει επίσης τον κίνδυνο διεύρυνσης των οικονομικών και κοινωνικών διαφορών, συμπεριλαμβανομένων των περιφερειακών και εδαφικών ανισοτήτων εντός των κρατών μελών και μεταξύ αυτών. Οι μεταβολές στη ζήτηση και η ικανότητα ανάκαμψης του τομέα των επιχειρήσεων θα έχουν ασύμμετρο αντίκτυπο στις περιφέρειες και τα εδάφη των κρατών μελών, λόγω της διαφορετικής τους τομειακής εξειδίκευσης. Οι υπηρεσίες που απαιτούν άμεση επαφή με τους καταναλωτές αναμένεται να πληγούν περισσότερο, ιδίως λόγω μείωσης του κύκλου εργασιών και της απασχόλησης στις ΜΜΕ. Τα κράτη μέλη με σημαντικά δημοσιονομικά περιθώρια είναι σε θέση να παρέχουν πιο γενναιόδωρη και μακρόχρονη στήριξη προς τις επιχειρήσεις και τα νοικοκυριά απ' ό,τι τα κράτη με λιγότερα δημοσιονομικά περιθώρια. Είναι επίσης σε θέση να απορροφούν καλύτερα τα υψηλότερα δημόσια ελλείμματα και επίπεδα χρέους, εν μέσω αυξημένης επείγουσας ανάγκης να διασφαλίζεται ποιοτική ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και μακρόχρονη κοινωνική πρόνοια για τους πληγέντες. Γενικότερα, θα υπάρξουν διαφορές στην ικανότητα των κρατών μελών να χρηματοδοτήσουν τις αναγκαίες επενδύσεις για την επανεκκίνηση των οικονομιών τους αλλά και να χρηματοδοτήσουν την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Οι διαφορές αυτές θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε στρέβλωση των ίσων όρων ανταγωνισμού στην ενιαία αγορά και σε αύξηση των αποκλίσεων όσον αφορά το βιοτικό επίπεδο.

Πλαίσιο 1: Ενημέρωση σχετικά με την εποπτεία βάσει του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης στο πλαίσιο της γενικής ρήτρας διαφυγής

Όταν άρχισε να καθίσταται εμφανής η σοβαρότητα της οικονομικής επιβράδυνσης που είναι πιθανό να προκύψει από την έξαρση της νόσου COVID-19, η Επιτροπή, στην ανακοίνωσή της στις 20 Μαρτίου 2020, έκρινε ότι οι παρούσες συνθήκες επιτρέπουν την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής. Η γενική ρήτρα διαφυγής δεν αναστέλλει τις διαδικασίες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να αποκλίνουν από τις δημοσιονομικές υποχρεώσεις που θα ίσχυαν κανονικά, ενώ δίνει παράλληλα στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο τη δυνατότητα να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τον συντονισμό των πολιτικών στο πλαίσιο του Συμφώνου.

Παράλληλα με την αξιολόγηση των προγραμμάτων σταθερότητας και σύγκλισης του 2020, η Επιτροπή έχει λάβει ορισμένα μέτρα στο πλαίσιο του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Η Επιτροπή έχει εγκρίνει εκθέσεις βάσει του άρθρου 126 παράγραφος 3 της ΣΛΕΕ για όλα τα κράτη μέλη, πλην της Ρουμανίας, η οποία περιλαμβάνεται ήδη στο διορθωτικό σκέλος του Συμφώνου. Οι εκθέσεις αυτές αξιολογούν τη συμμόρφωση των κρατών μελών με το κριτήριο του ελλείμματος το 2020, με βάση τα σχέδιά τους ή με βάση τις εαρινές προβλέψεις του 2020 της Επιτροπής. Επιπλέον, οι εκθέσεις για τη Γαλλία, το Βέλγιο, την Κύπρο, την Ελλάδα, την Ιταλία και την Ισπανία αξιολογούν επίσης τη συμμόρφωση με το κριτήριο του χρέους το 2019 με βάση τα απολογιστικά στοιχεία. Οι εκθέσεις εξετάζουν όλους τους σχετικούς παράγοντες και λαμβάνουν υπόψη τις μεγάλες και αβέβαιες μακροοικονομικές και δημοσιονομικές επιπτώσεις από την έξαρση της νόσου COVID-19.

Η έξαρση της νόσου COVID-19 είχε έκτακτο μακροοικονομικό και δημοσιονομικό αντίκτυπο, ο οποίος εξακολουθεί να βρίσκεται σε εξέλιξη. Τούτο δημιουργεί εξαιρετική αβεβαιότητα, μεταξύ άλλων για τον σχεδιασμό μιας αξιόπιστης πορείας για τη δημοσιονομική πολιτική, η οποία θα πρέπει να διατηρήσει έναν υποστηρικτικό προσανατολισμό για τη γεφύρωση του κενού παραγωγής, διασφαλίζοντας παράλληλα τη βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους και, εν τέλει, τη διόρθωση του υπερβολικού ελλείμματος. Υπό το πρίσμα αυτής της κατάστασης, η Επιτροπή θεωρεί ότι, στο στάδιο αυτό, δεν θα πρέπει να ληφθεί απόφαση σχετικά με την υπαγωγή κρατών μελών σε ΔΥΕ.

Η Ρουμανία είναι το μόνο κράτος μέλος που βρίσκεται ήδη στο πλαίσιο διαδικασίας υπερβολικού ελλείμματος. Στις 3 Απριλίου 2020, το Συμβούλιο αποφάσισε ότι στη Ρουμανία υφίσταται υπερβολικό έλλειμμα και απηύθυνε σύσταση προς τη Ρουμανία να θέσει τέλος στην παρούσα κατάσταση υπερβολικού ελλείμματος το αργότερο έως το 2022. Το Συμβούλιο έθεσε προθεσμία ως τις 15 Σεπτεμβρίου 2020 για να λάβει η Ρουμανία αποτελεσματικά μέτρα και να υποβάλει λεπτομερή έκθεση σχετικά με τη στρατηγική εξυγίανσης που προβλέπεται για την επίτευξη των στόχων.

Η Επιτροπή θα επανεκτιμήσει τη δημοσιονομική κατάσταση των κρατών μελών με βάση τις φθινοπωρινές οικονομικές προβλέψεις του 2020 και τα σχέδια δημοσιονομικών προγραμμάτων που θα υποβάλουν τα κράτη μέλη της ζώνης του ευρώ έως τις 15 Οκτωβρίου.

2. ΚΥΡΙΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΩΝ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ ΤΟΥ 2021

Οι σημερινές συστάσεις αποτυπώνουν τη νέα κοινωνικο-οικονομική πραγματικότητα της κρίσης που προκάλεσε η νόσος COVID-19. Το παρόν εξάμηνο διαρθρώνεται γύρω από δύο διαστάσεις ώστε να ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να ενισχύσουν περαιτέρω την ανθεκτικότητα των οικονομιών τους² :

- **Άμεση απάντηση σε ζητήματα οικονομικής πολιτικής για την αντιμετώπιση και τον μετριασμό των επιπτώσεων στην υγεία και τον κοινωνικο-οικονομικό αντίκτυπο της νόσου COVID-19** (βραχυπρόθεσμα). Οι εν λόγω προτεραιότητες συνεπάγονται διατήρηση της απασχόλησης και διασφάλιση εισοδηματικής στήριξης των πληττόμενων εργαζομένων, δημόσιες δαπάνες για την υγεία, μέτρα παροχής ρευστότητας προς τον επιχειρηματικό τομέα (ιδίως στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις) και διασφάλιση της ροής βασικών αγαθών στην εσωτερική αγορά. Τα δημοσιονομικά στοιχεία των ειδικών ανά χώρα συστάσεων αποτυπώνουν την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής στο Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.
- **Επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας και επανέναρξη της πορείας ανάπτυξης, προώθηση της πράσινης μετάβασης και του ψηφιακού μετασχηματισμού** (βραχυπρόθεσμα έως μεσοπρόθεσμα). Θα είναι σημαντικό να επικεντρωθούμε στον τρόπο «αναζωογόνησης» της οικονομίας μετά την ανάσχεση των άμεσων έντονων επιπτώσεων της πανδημίας. Θα χρειαστεί ένα πιο αποτελεσματικό και ισχυρότερο κράτος πρόνοιας, ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας και ανάπτυξη δεξιοτήτων. Οι εκθέσεις ανά χώρα μπορούν να παρέχουν στοιχεία σχετικά με τους τομείς που προσφέρονται για μελλοντική ανάπτυξη μόλις παρέλθουν οι εξαιρετικές περιστάσεις (π.χ. εγκλεισμός).

Το πλαίσιο που παρουσιάζεται στην Ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη³ και το οποίο έχει ως άξονα την έννοια της «ανταγωνιστικής βιωσιμότητας», με έμφαση στην οικονομική σταθερότητα, την κοινωνική δικαιοσύνη, την περιβαλλοντική βιωσιμότητα και παραγωγικότητα, καθώς και την ανταγωνιστικότητα, θα πρέπει να διέπει την ανάκαμψη. Οι συστάσεις που εκδόθηκαν σήμερα για τα κράτη μέλη καλύπτουν τις τέσσερις αυτές διαστάσεις.

Η πανδημία υπογραμμίζει τη διασύνδεση της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής σφαίρας και την ανάγκη ολιστικής στρατηγικής για την ανάκαμψη. Για τον λόγο αυτό, η ενσωμάτωση των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (ΣΒΑ) στο Ευρωπαϊκό Εξάμηνο για τον συντονισμό της οικονομικής πολιτικής είναι ακόμη πιο σημαντική από ό,τι στο παρελθόν. Όλες οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις ισχύουν τόσο για τις διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις όσο και για τις επενδύσεις. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις του 2019 παραμένουν επίκαιρες και θα πρέπει να ληφθούν υπόψη για τα ταμεία της ΕΕ, ιδίως δε για την πολιτική συνοχής. Το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο θα συμβάλει στην ανάδειξη των προκλήσεων και των συστάσεων πολιτικής που σχετίζονται με τους ΣΒΑ, οι οποίες μπορούν να προωθήσουν μια

² Φέτος, ορισμένα σημαντικά διαρθρωτικά θέματα εμφανίζονται στις αιτιολογικές σκέψεις. Πρόκειται για θέματα με σημαντικά μεσοπρόθεσμα διαρθρωτικά αποτελέσματα, τα οποία παραμένουν επίκαιρα και θα αποκτούν σταδιακά σημασία κατά το στάδιο της ανάκαμψης.

³ COM/2019/650 final

βιώσιμη οικονομία, σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και την ετήσια στρατηγική για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Η παρακολούθηση της πραγματικής ικανότητας των κρατών μελών να ανταποκρίνονται αποτελεσματικά στην κρίση αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο του αναπροσανατολισμού του Εξαμήνου αυτού του έτους.

Η κρίση της νόσου COVID-19 επηρέασε τη λειτουργία της ενιαίας αγοράς αγαθών, προκαλώντας το κλείσιμο των συνόρων και πλήττοντας τις εξαγωγές. Οι εθνικοί περιορισμοί όσον αφορά τις εξαγωγές βασικών προϊόντων για την καταπολέμηση της πανδημίας, όπως τα μέσα ατομικής προστασίας, οι μάσκες, οι αναπνευστήρες και τα φάρμακα, υπονομεύουν τον κοινό αγώνα κατά της πανδημίας. Παρά το γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη ήταν τελικά τους περιορισμούς τους κατόπιν ενεργειών της Επιτροπής, οι εναπομείναντες αδικαιολόγητοι και περιττοί περιορισμοί σε ορισμένες χώρες ενδέχεται να επιτείνουν τις διαταραχές της αλυσίδας εφοδιασμού, τις αυξήσεις των τιμών και τις ελλείψεις αγαθών. Προς κάλυψη των αναγκών έχουν αναληφθεί πρωτοβουλίες για την αύξηση τόσο της τοπικής παραγωγής όσο και των εισαγωγών από τρίτες χώρες. Δεδομένου του επείγοντος χαρακτήρα της κατάστασης, η ενιαία αγορά πρέπει να προστατεύεται από μη συμμορφούμενα προϊόντα. Ο ρόλος των αρχών εποπτείας της αγοράς και των τελωνειακών αρχών παραμένει ζωτικής σημασίας.

Η ενιαία αγορά θα επωφεληθεί από την εύρυθμη λειτουργία των αλυσίδων εφοδιασμού, τόσο εντός της ΕΕ όσο και σε παγκόσμιο επίπεδο. Λαμβανομένων υπόψη του παγκόσμιου χαρακτήρα των αλυσίδων εφοδιασμού, ιδίως όσον αφορά τα ζωτικής σημασίας αγαθά (συμπεριλαμβανομένων των ιατρικών εφοδίων) και της δέσμευσης της ΕΕ για την πράσινη και ψηφιακή μετάβαση, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στην ανθεκτικότητα και τη βιωσιμότητά τους, με παράλληλη διαφοροποίηση των αλυσίδων εφοδιασμού μας και αύξηση της ικανότητας της ΕΕ να παράγει ζωτικής σημασίας αγαθά.

Η λειτουργία της ενιαίας αγοράς υπηρεσιών εκτίθεται σε δυσανάλογους κανονιστικούς περιορισμούς, ιδίως στον τομέα του λιανικού εμπορίου και των κατασκευών. Έν γένει ο τομέας των υπηρεσιών έχει πληγεί περισσότερο από την κρίση λόγω της κατάρρευσης της ζήτησης και λόγω των μέτρων εγκλεισμού που εμποδίζουν τη λειτουργία πολλών επιχειρήσεων. Είναι επίσης ο τομέας με τις μεγαλύτερες δυνατότητες ανάκαμψης. Η μείωση των κανονιστικών και διοικητικών εμποδίων θα είναι ζωτικής σημασίας. Η πρόσθετη ευελιξία στην εθνική ρύθμιση των τομέων που πλήττονται περισσότερο, όπως είναι ο τομέας του λιανικού εμπορίου, του τουρισμού, του πολιτισμού και του «Horeca» (κλάδου φιλοξενίας), θα τους βοηθήσει να ανακάμψουν.

Η πανδημία COVID-19 οδήγησε πολλά κράτη μέλη στην εφαρμογή μέτρων με εκτεταμένες επιπτώσεις για την κυκλοφορία των προσώπων, τόσο εντός όσο και εκτός των συνόρων της χώρας. Σχεδόν όλα τα κράτη μέλη θέσπισαν προσωρινούς ελέγχους στα εσωτερικά σύνορα. Επιπλέον, στα εξωτερικά σύνορα της Ένωσης, εφαρμόστηκαν περιορισμοί για τα μη αναγκαία ταξίδια. Το κλείσιμο των εσωτερικών συνόρων της ΕΕ έχει αρνητικό αντίκτυπο ιδίως στους εργαζόμενους που πρέπει να διασχίσουν τα σύνορα άλλου κράτους μέλους για να φτάσουν στον τόπο εργασίας τους. Τούτο αφορά τους μεθοριακούς εργαζομένους, αλλά και τους αποσπασμένους ή εποχιακούς εργαζόμενους. Για την αντιμετώπιση των σοβαρών προβλημάτων που προκαλεί η θέσπιση ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα και οι ταξιδιωτικοί περιορισμοί, και για τον περιορισμό των επιπτώσεων στη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς, η Επιτροπή παρείχε συντονισμό και καθοδήγηση σε επίπεδο ΕΕ⁴.

2.1 Σταθερότητα

Η εποπτεία στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών είναι υψίστης σημασίας⁵. Οι φετινές συστάσεις λαμβάνουν υπόψη την ανάγκη αντιμετώπισης της πανδημίας και τη διευκόλυνση της οικονομικής ανάκαμψης ως σημαντικό βήμα για την πρόληψη νέων ανισορροπιών στο μέλλον. Οι συστάσεις αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των τρωτών σημείων και των διαρθρωτικών προκλήσεων. Με την ειδική παρακολούθηση στο πλαίσιο της διαδικασίας μακροοικονομικών ανισορροπιών δίνεται συνέχεια στις εξελίξεις πολιτικής στους σχετικούς τομείς. Οι μακροοικονομικές εξελίξεις ανά την ΕΕ θα επανεκτιμηθούν στην επόμενη έκθεση του μηχανισμού επαγρύπνησης.

Το δημόσιο χρέος αναμένεται να εκτραπεί από την πρωτική πορεία που σημειώνει από το 2015 και να αυξηθεί κατακόρυφα το 2020. Με τη χρήση της πλήρους δημοσιονομικής ευελιξίας που επιτρέπεται στο πλαίσιο της ΕΕ, τα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα ευρείας εμβέλειας για να αυξήσουν την ικανότητα των συστημάτων υγείας και να ανακουφίσουν τους πολίτες και τους κλάδους που πλήττονται ιδιαίτερα. Τα

⁴ COVID-19 — Κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με τα μέτρα διαχείρισης των συνόρων για την προστασία της υγείας και τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας εμπορευμάτων και βασικών υπηρεσιών, COM(2020) 1752· Κατευθυντήριες οδηγίες σχετικά με την άσκηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων κατά τη διάρκεια της έξαρσης της νόσου COVID-19, C (2020) 2051. Για επισκόπηση όλων των κατευθυντήριων γραμμών, βλ. https://ec.europa.eu/info/live-work-travel-eu/health/coronavirus-response/travel-and-transportation-during-coronavirus-pandemic_el

⁵ Τον Φεβρουάριο διαπιστώθηκαν υπερβολικές ανισορροπίες σε τρεις χώρες (Ελλάδα, Κύπρος και Ιταλία) και ανισορροπίες σε εννέα χώρες (Κροατία, Γαλλία, Γερμανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία, Κάτω Χώρες, Ρουμανία, Ισπανία και Σουηδία).

μέτρα αυτά, σε συνδυασμό με την κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας και τον χαμηλό πληθωρισμό, θα οδηγήσουν σε αισθητή αύξηση του ελλείμματος και του χρέους γενικής κυβέρνησης το 2020. Επιπλέον, τα κράτη μέλη λαμβάνουν σημαντικά μέτρα στήριξης της ρευστότητας και παρέχουν εγγυήσεις δανείων, που συνεπάγονται ενδεχόμενες υποχρεώσεις για τις κυβερνήσεις.

Τα δημοσιονομικά στοιχεία των ειδικών ανά χώρα συστάσεων αποτυπώνουν την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής, με την οποία συνιστάται η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων για την αποτελεσματική αντιμετώπιση της πανδημίας, τη στήριξη της οικονομίας και τη στήριξη της επακόλουθης ανάκαμψης. Όταν το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες, οι δημοσιονομικές πολιτικές θα πρέπει να αποσκοπούν στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους, με παράλληλη ενίσχυση των επενδύσεων.

Η άνευ προηγουμένου ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής διευκολύνει τον συντονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών κατά τη διάρκεια αυτής της σοβαρής οικονομικής επιβράδυνσης. Η αναμενόμενη σοβαρή οικονομική επιβράδυνση λόγω της έξαρσης της νόσου COVID-19 οδήγησε την Επιτροπή στο συμπέρασμα ότι οι τρέχουσες συνθήκες δικαιολογούν την ενεργοποίηση της γενικής ρήτρας διαφυγής. Οι υπουργοί Οικονομικών των κρατών μελών συμφώνησαν με την εκτίμηση αυτή. Η γενική ρήτρα διαφυγής δεν αναστέλλει τις διαδικασίες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης. Η ενεργοποίησή της επιτρέπει στην Επιτροπή και στο Συμβούλιο να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για τον συντονισμό των πολιτικών στο πλαίσιο του Συμφώνου, αποκλίνοντας παράλληλα από τις δημοσιονομικές υποχρεώσεις που θα ίσχυαν κανονικά. Ειδικότερα, επιτρέπει σε ένα κράτος μέλος να αποκλίνει προσωρινά από την πορεία προσαρμογής για την επίτευξη του μεσοπρόθεσμου δημοσιονομικού στόχου, εφόσον δεν τίθεται σε κίνδυνο η μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών.

Οι δημοσιονομικές κατευθύνσεις στο πλαίσιο της εαρινής δέσμης μέτρων έχουν ως στόχο τον συντονισμό των δημοσιονομικών πολιτικών άμεσα, στο στάδιο της κρίσης, καθώς και κατά τη φάση της οικονομικής ανάκαμψης. Προκειμένου να διευκολυνθεί η ανάκαμψη, είναι σήμερα αναγκαίος ένας υποστηρικτικός δημοσιονομικός προσανατολισμός σε όλα τα κράτη μέλη. Παράλληλα, θα πρέπει να εξακολουθήσει να διασφαλίζεται η μεσοπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών. Ειδικότερα, θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι, όταν το επιτρέψουν οι οικονομικές συνθήκες, τα κράτη μέλη θα ακολουθήσουν δημοσιονομικές πολιτικές που αποσκοπούν στην επίτευξη συνετών μεσοπρόθεσμων δημοσιονομικών θέσεων και στη διασφάλιση της βιωσιμότητας του χρέους.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να δώσουν προσοχή στην ποιότητα των δημόσιων οικονομικών σε μια στιγμή πρωτοφανών δεσμών δημοσιονομικών μέτρων, με την ενδεδειγμένη ιεράρχηση όσον αφορά τις επενδύσεις και τις παραγωγικές δαπάνες. Επιπλέον, με τις πρωτοφανείς δέσμες δημοσιονομικών μέτρων που εγκρίθηκαν στα κράτη μέλη και τον, επακόλουθο, εντονότερο ρόλο του δημόσιου τομέα στην οικονομία, είναι πολύ σημαντικό για τις δημόσιες διοικήσεις να είναι αποτελεσματικές και αποδοτικές. Στο μέλλον, τα κράτη μέλη με χρηστή δημοσιονομική διαχείριση των δημόσιων οικονομικών θα ανακάμψουν ταχύτερα από την κρίση. Οι δημόσιες δαπάνες και οι επενδύσεις είναι σημαντικές για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, μεταξύ άλλων με την κατάρτιση πράσινων και ψηφιακών δημόσιων συμβάσεων και πράσινων προϋπολογισμών.

Με την έξαρση της επιδημίας Covid-19, οι παγκόσμιες χρηματοπιστωτικές αγορές υπέστησαν σοβαρές διορθώσεις των τιμών προς τα κάτω και γνώρισαν αυξημένη αστάθεια. Οι αγορές μετοχών, σταθερού εισοδήματος και βασικών εμπορευμάτων έχουν επηρεαστεί αρνητικά από την επιδείνωση των οικονομικών συνθηκών και τη μεγαλύτερη αβεβαιότητα. Παρά ταύτα, η λειτουργία των αγορών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων δεν έχει καθόλου διαταραχθεί μέχρι σήμερα. Η δημόσια πολιτική και οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) και άλλων νομισματικών αρχών ανά τον κόσμο διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην άμβλυνση των επιπτώσεων. Η ΕΚΤ έχει διαθέσει ρευστότητα ύψους 1 τρισ. EUR (8,5 % του ΑΕΠ της ζώνης του ευρώ) με διάφορα μέσα, στα οποία συμπεριλαμβάνεται το έκτακτο πρόγραμμα αγοράς κρατικών και εταιρικών ομολόγων λόγω πανδημίας.

Εξακολουθούν να υφίστανται κίνδυνοι νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες. Η νομιμοποίηση εσόδων από παράνομες δραστηριότητες έχει αρνητικές συνέπειες για τα δημόσια οικονομικά και τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα, ενέχει δε ιδιαίτερους κινδύνους. Στα κράτη μέλη (Βουλγαρία, Δανία, Εσθονία, Λετονία, Μάλτα και Σουηδία) που, ήδη πέρυσι, έλαβαν σύσταση να αναβαθμίσουν τις ρυθμίσεις και την εποπτεία σχετικά με την καταπολέμηση της νομιμοποίησης εσόδων από παράνομες δραστηριότητες προστέθηκαν φέτος πέντε ακόμη κράτη μέλη (Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Σλοβακία, Φινλανδία).

Οι τράπεζες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στη συνεχή διοχέτευση ρευστότητας στην πραγματική οικονομία. Εν μέσω επιδεινούμενης οικονομίας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η ΕΚΤ, η Ευρωπαϊκή Αρχή Τραπεζών και ο Ενιαίος Εποπτικός Μηχανισμός έχουν λάβει έκτακτα μέτρα προκειμένου οι τράπεζες να χρηματοδοτήσουν τα νοικοκυριά και τις επιχειρήσεις ώστε να αντιμετωπίσουν την απώλεια εσόδων. Οι τράπεζες θα έχουν τη δυνατότητα να λειτουργούν κάτω από το επίπεδο κεφαλαιακής επάρκειας που ορίζουν οι Κατευθύνσεις 2ου πυλώνα, τα δε κράτη μέλη αποδέσμευσαν τα αποθέματα ασφαλείας —αντικυκλικό και συστημικού κινδύνου— όπου αυτά διατηρούνταν, ώστε οι τράπεζες να είναι σε θέση να απορροφούν καλύτερα τις ζημιές και να στηρίζουν την ανάκαμψη με παροχή πιστώσεων. Είναι σημαντικό να παρέχεται οικονομική στήριξη σε δανειολήπτες που ήταν ουσιαστικά βιώσιμοι πριν ξεσπάσει η κρίση. Η τρέχουσα ύφεση θα είναι δοκιμασία για την ανθεκτικότητα του τραπεζικού τομέα, καθώς όσα επετεύχθησαν με την εξυγίανση των τραπεζικών ισολογισμών ενδέχεται να ανατραπούν, ενώ άλλες προκλήσεις, όπως η χαμηλή κερδοφορία, μπορούν επίσης να γίνουν πιο εμφανείς.

Πλαίσιο 2: Σύνοψη των μέτρων που έλαβαν τα κράτη μέλη για τη στήριξη των εργαζομένων και των ΜΜΕ που έχουν πληγεί περισσότερο (στήριξη ρευστότητας)

Σε απάντηση στην πανδημία COVID-19, τα κράτη μέλη έλαβαν, επέκτειναν ή εξήγγειλαν πρωτοφανή μέτρα για την ανακούφιση των πολιτών και των κλάδων που επηρεάζονται ιδιαίτερα. Ενώ τα μέτρα προσαρμόστηκαν στις ειδικές συνθήκες ανά χώρα, συνολικά, εξυπηρετούν όλα τον ίδιο στόχο: να μετριάσουν τον αντίκτυπο της κρίσης, προστατεύοντας τις θέσεις εργασίας και τα εισοδήματα των πολιτών και παρέχοντας στήριξη ρευστότητας σε εταιρείες, ιδίως σε μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ).

Για τη στήριξη των εργαζομένων, πολλά κράτη μέλη έχουν επεκτείνει και, σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν εξ αρχής θεσπίσει, συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας ή προσωρινής ανεργίας μέσω συμπληρωματικής χρηματοδότησης αποζημιώσεων και/ή μέσω χαλάρωσης των όρων επιλεξιμότητας. Τα συστήματα αυτά επιτρέπουν στις επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσκολίες να μειώνουν τις ώρες εργασίας ή να αναστέλλουν προσωρινά τις συμβάσεις εργασίας των εργαζομένων, ενώ οι εργαζόμενοι αποζημιώνονται (εν μέρει) μέσω δημόσιας εισοδηματικής στήριξης. Τα μέτρα αυτά συμβάλλουν στην αποτροπή μόνιμων απολύσεων, στην εξασφάλιση σταθερών εισοδημάτων και στην προστασία των πολιτών. Πολλά κράτη μέλη επέκτειναν τα μέτρα αυτά στους αυτοαπασχολούμενους, ώστε να τους αποζημιώσουν για τη μείωση στο εισόδημά τους. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει επίσης μέτρα ώστε να αποτρέψουν την καταγγελία συμβάσεων μίσθωσης και την αύξηση ενοικίων στη διάρκεια της πανδημίας.

Για να μετριαστούν περαιτέρω οι οικονομικοί κλυδωνισμοί και να διασωθούν επιχειρήσεις, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει θεσπίσει ένα προσωρινό πλαίσιο που επιτρέπει στα κράτη μέλη να χρησιμοποιούν την πλήρη ευελιξία σύμφωνα με τους κανόνες της ΕΕ για τις κρατικές ενισχύσεις. Επιπλέον, τα κράτη μέλη παρέχουν σημαντική στήριξη ρευστότητας σε εταιρείες μέσω επιδοτούμενων δανείων και κρατικών εγγυήσεων.

Πολλά κράτη μέλη επιτρέπουν στους αυτοαπασχολούμενους ή στις ΜΜΕ να καθυστερούν την πληρωμή φόρων ή εισφορών κοινωνικής ασφάλισης. Επιπλέον, οι προκαταβολές φόρου μειώθηκαν ή οι πιστώσεις φόρου επεστράφησαν προκαταβολικά, προς παροχή πρόσθετης ρευστότητας. Ορισμένα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει προσωρινό δημόσιο μορατόριουμ αποπληρωμής δανείων από ιδιώτες και εταιρείες υπό ορισμένες προϋποθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των δανείων προς αυτοαπασχολούμενους και ΜΜΕ.

Για τη στήριξη των προσπαθειών που καταβάλλουν τα κράτη μέλη, η ΕΕ έχει θέσει σε εφαρμογή σημαντικά μέτρα για την άμεση κινητοποίηση όλων των μη χρησιμοποιούμενων πόρων από τα ταμεία της ΕΕ, παρέχοντάς τους πρόσθετη ευελιξία, απλουστευμένες και εξορθολογισμένες διαδικασίες, αλλά και τη δυνατότητα να λάβουν ποσοστό συγχρηματοδότησης 100 % από τον προϋπολογισμό της Ένωσης για το λογιστικό έτος 2020-2021⁶.

2.2 Δίκαιη μεταχείριση

Η κρίση COVID-19 έχει σημαντικό αντίκτυπο στην αγορά εργασίας και τις κοινωνικές συνθήκες. Ξέσπασε σε μία στιγμή που βελτιώνονταν οι αγορές εργασίας. Το ποσοστό απασχόλησης κορυφώθηκε σε ποσοστό άνω του 74 % στο τέλος του 2019 και το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού έφθασε στο χαμηλότερο επίπεδο της δεκαετίας, παρά το γεγονός ότι εξακολουθούν να υπάρχουν αποκλίσεις μεταξύ των χωρών.

---

⁶ COM/2020/113 final

Η τρέχουσα κρίση αναμένεται να αυξήσει σημαντικά την ανεργία και τις εισοδηματικές ανισότητες. Η αύξηση της ανεργίας αναμένεται να κατανομηθεί άνισα μεταξύ των διαφόρων κλάδων και ομάδων του πληθυσμού. Θα πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη η δημογραφική κατάσταση στα κράτη μέλη και στις αγορές εργασίας τους, ιδίως όσον αφορά τη γήρανση. Οι περιορισμοί στην κινητικότητα που εξακολουθούν να υφίστανται πρόκειται να έχουν αντίκτυπο στις συνθήκες εργασίας, στη μάθηση και κατάρτιση και στην πρόσβαση σε υπηρεσίες. Οι ευάλωτες ομάδες δεν πρέπει να μείνουν στο περιθώριο σε ένα πλαίσιο, μάλιστα, όπου οι ανισότητες εκδηλώνονται εντονότερα ή και διευρύνονται. Η ανάκαμψη πρέπει επίσης να λαμβάνει υπόψη τη διάσταση του φύλου και να μετριάξει τις δυσανάλογες επιπτώσεις της κρίσης στις γυναίκες, οι οποίες προστίθενται στις υφιστάμενες ανισότητες. Οι τρεις διαστάσεις του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων —δηλαδή οι ίσες ευκαιρίες, οι δίκαιες συνθήκες εργασίας και η πρόσβαση στην κοινωνική προστασία— εξακολουθούν να αποτελούν τον γνώμονα των μέτρων πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών.

Τα κράτη μέλη καταβάλλουν πολύ μεγάλες προσπάθειες για να μετριάσουν τον αντίκτυπο στην απασχόληση και τον κοινωνικό αντίκτυπο. Τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν ενεργοποιήσει υφιστάμενα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και επεκτείνει το πεδίο εφαρμογής τους, ενώ άλλα έχουν θεσπίσει παρόμοια συστήματα. Τα περισσότερα κράτη μέλη θέσπισαν, ή επέκτειναν ήδη υφιστάμενα, καθεστώτα εγγυήσεων για την παροχή ρευστότητας σε ΜΜΕ, την προστασία των θέσεων εργασίας και τη συνέχιση των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων. Η υποστήριξη προς τις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους με αυτόν τον τρόπο ή με παρόμοιους τρόπους θα διαδραματίσει καίριο ρόλο στη διατήρηση των θέσεων εργασίας. Η χρηματοδότησή τους υποστηρίζεται με χρήση των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων και από το νέο μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) ύψους έως 100 δισ. EUR που πρότεινε η Επιτροπή στις αρχές Απριλίου. Το νέο μέσο της ΕΕ θα παρέχει χρηματοδοτική συνδρομή στα κράτη μέλη ώστε να συνεισφέρει στην κάλυψη του κόστους που συνδέεται με τα εθνικά συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλα παρόμοια μέτρα που απευθύνονται στους αυτοαπασχολούμενους. Οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας και η τηλεργασία διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στη διατήρηση της απασχόλησης και της παραγωγής, είναι δε καίριας σημασίας για την υποστήριξη της καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής.

Η διάσωση όλων των θέσεων εργασίας δεν θα είναι μεν δυνατή, η ανάκαμψη όμως θα προσφέρει και νέες ευκαιρίες. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να στηρίξουν αυτές τις διαρθρωτικές αλλαγές. Από τη μία πλευρά, η αύξηση της ανεργίας ασκεί πίεση στα συστήματα παροχών ανεργίας. Σε πολλές χώρες, η κάλυψη και η διάρκεια έχουν επεκταθεί. Είναι εξαιρετικά σημαντικό να χορηγούνται επαρκείς παροχές ανεργίας και αναπλήρωση εισοδήματος όλων των εργαζομένων, ανεξάρτητα από το καθεστώς απασχόλησής τους, αλλά και να δοθεί η δέουσα προσοχή στους αυτοαπασχολούμενους. Από την άλλη πλευρά, θα απαιτηθούν αποτελεσματικές ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας ώστε να στηριχθούν οι άνθρωποι όταν αναζητούν κατάλληλη θέση εργασίας κατά τη διάρκεια της ανάκαμψης, με ιδιαίτερη προσοχή στους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις ευάλωτες ομάδες. Επίσης, η διαρθρωτική αλλαγή θα πρέπει να ενθαρρυνθεί, μέσω δράσεων για την προώθηση καινοτόμων μορφών εργασίας και επιχειρηματικότητας, συμπεριλαμβανομένης της κοινωνικής οικονομίας. Τέλος, η ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων θα είναι ζωτικής σημασίας για την επιτυχία οποιασδήποτε στρατηγικής εξόδου και ανάκαμψης.

Παρά τα πρωτοφανή μέτρα οικονομικής σταθεροποίησης που εφαρμόζονται, πολλοί άνθρωποι είναι πιθανό να βρεθούν σε κατάσταση εισοδηματικής επισφάλειας. Οι παρατεταμένες απώλειες εισοδήματος αναμένεται εύλογα ότι θα αυξήσουν τους κινδύνους φτώχειας, ιδίως για τα ευάλωτα νοικοκυριά, αυξάνοντας έτσι την ανισότητα όσον αφορά την πρόσβαση στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, στις βασικές υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και υποστήριξης και στην εξ αποστάσεως μάθηση. Ορισμένες ομάδες, ιδίως οι οικογένειες με παιδιά, οι μακροχρόνια άνεργοι, τα άτομα με αναπηρία, οι μετανάστες και τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, καθώς και οι Ρομά είναι σχετικά πιο ευάλωτες. Οι υφιστάμενες εισοδηματικές ανισότητες είναι πιθανό να διευρυνθούν. Υπό αυτές τις συνθήκες, η ταχεία προσαρμογή των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, με βελτίωση της κάλυψης και της επάρκειάς τους, όπου απαιτείται, είναι ζωτικής σημασίας. Τούτο μπορεί να περιλαμβάνει, όπου αυτό είναι δυνατόν, την παράταση της διάρκειας των παροχών και τη χαλάρωση των απαιτήσεων επιλεξιμότητας. Τα κράτη μέλη θα πρέπει επίσης να αυξήσουν την αποτελεσματικότητα των κοινωνικών δαπανών, διασφαλίζοντας ότι θα φθάσουν σε εκείνους που την χρειάζονται περισσότερο με κατάλληλα εισοδηματικά κριτήρια. Η πρόσβαση στις κοινωνικές υπηρεσίες και τις βασικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένης της ύδρευσης, της αποχέτευσης, της ενέργειας και της ψηφιακής επικοινωνίας) θα πρέπει να διασφαλιστεί για όλους.

Η συνεργασία μεταξύ των κοινωνικών υπηρεσιών, υπηρεσιών ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και υπηρεσιών μακροχρόνιας περίθαλψης μπορεί να χρειαστεί να ενισχυθεί. Για την προστασία των νοικοκυριών που επιβαρύνονται ιδιαίτερα με το κόστος στέγασης, τα βραχυπρόθεσμα μέτρα μπορεί να περιλαμβάνουν την προσωρινή αναστολή των εξώσεων και κατασχέσεων ή την αναβολή πληρωμών ενυπόθηκων δανείων και μισθωμάτων για οικογένειες χαμηλού εισοδήματος κατά τη διάρκεια της κρίσης, με παράλληλη διατήρηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας και χορήγηση κινήτρων μεσοπρόθεσμης αποπληρωμής. Πρέπει να εφαρμόζονται οι διατάξεις με τις οποίες μεταφέρονται στο εθνικό δίκαιο οι κανόνες της ΕΕ για την ασφάλεια και την υγεία στον χώρο εργασίας, σύμφωνα με τις πρακτικές οδηγίες για την ασφαλή επιστροφή των εργαζομένων στον χώρο εργασίας⁷ που έχει δημοσιοποιήσει η ΕΕ.

Πλαίσιο 3: Ιατροφαρμακευτική περίθαλψη

Η κρίση COVID-19 έχει ασκήσει πρωτοφανή πίεση στα συστήματα υγείας των κρατών μελών. Η άμεση αντίδραση περιλάμβανε μέτρα για την αύξηση της προσφοράς ιατρικών προϊόντων κρίσιμης σημασίας, την αύξηση της εργαστηριακής ικανότητας και των μονάδων εντατικής θεραπείας των νοσοκομείων και την πρόσληψη, ει δυνατόν, επιπλέον εργαζομένων στον κλάδο της υγείας.

Συνολικά, η κρίση έχει επιδεινώσει τις υφιστάμενες διαρθρωτικές προκλήσεις που σχετίζονται με την αποτελεσματικότητα, την προσβασιμότητα και την ανθεκτικότητα των συστημάτων υγείας. Οι προκλήσεις αυτές συνδέονται, για παράδειγμα, με την ανεπαρκή χρηματοδότηση επενδύσεων στον τομέα της υγείας

⁷ Οι οδηγίες αυτές εκπονήθηκαν από τον EU-OSHA, σε συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τη συμβολή της τριμερούς συμβουλευτικής επιτροπής για την ασφάλεια και την υγεία στο χώρο εργασίας και της επιτροπής ανώτερων επιθεωρητών εργασίας.

(μεταξύ άλλων για την ετοιμότητα για την αντιμετώπιση κρίσεων και την ίδια την αντιμετώπιση κρίσεων), τον περιορισμένο συντονισμό και ενοποίηση της περίθαλψης, τις αδυναμίες της πρωτοβάθμιας περίθαλψης, τα συνεχιζόμενα εμπόδια πρόσβασης σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη και τις μη καλυπτόμενες ανάγκες ιατρικής περίθαλψης, ιδιαίτερα για τους πλέον ευάλωτους, ιδίως λόγω των υψηλών άμεσων πληρωμών από τους ασθενείς. Η κρίση άσκησε πρόσθετες πιέσεις στα έσοδα των συστημάτων υγείας, γεγονός που ενέχει τον κίνδυνο επιδείνωσης των ανισοτήτων όσον αφορά την πρόσβαση, κυρίως για τις μειονεκτούσες ομάδες. Σε πολλά κράτη μέλη, οι ελλείψεις προσωπικού στον τομέα της υγείας έχουν φτάσει σε κρίσιμα επίπεδα, λόγω των συνθηκών εργασίας που μειώνουν την ελκυστικότητα των εν λόγω επαγγελματιών. Η πείρα από τα κράτη μέλη έχει καταδείξει τις δυνατότητες της ηλεκτρονικής υγείας για τη βελτίωση του συντονισμού και της ενοποίησης της περίθαλψης, καθώς και για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και της προσβασιμότητάς της, ιδίως μέσω της τηλεϊατρικής. Μεταξύ των μέτρων που έλαβε η Επιτροπή για την άμεση στήριξη των εθνικών συστημάτων ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης είναι οι προσκλήσεις υποβολής προσφορών για ιατρικό εξοπλισμό και εφόδια στο πλαίσιο της συμφωνίας κοινής προμήθειας και η ικανότητα rescEU, στο πλαίσιο του μηχανισμού πολιτικής προστασίας της Ένωσης, που επιτρέπει τη δημιουργία ενός στρατηγικού αποθέματος βασικών ιατρικών εφοδίων για τα κράτη μέλη και τη στήριξη της έρευνας σχετικά με τα εμβόλια, τη διάγνωση και τη θεραπεία. Επιπλέον, η στήριξη των συστημάτων υγείας αποτελεί έναν από τους άξονες της Πρωτοβουλίας Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού. Ευρωπαϊκά μέσα, όπως τα Ταμεία της πολιτικής για τη συνοχή και το SURE, μπορούν να στηρίξουν τα κράτη μέλη ώστε να μειωθούν οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης που συνδέονται με την πανδημία.

Τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης επηρεάζονται και αυτά από την κρίση. Στα περισσότερα κράτη μέλη τα μαθήματα έχουν διακοπεί (το ίδιο και η μάθηση στον χώρο της εργασίας και η μαθητεία) και οι δραστηριότητες διδασκαλίας έχουν εν μέρει μεταφερθεί στο Διαδίκτυο. Η κατάσταση αυτή επηρεάζει τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα των εκπαιδευομένων και ενδέχεται να επιδεινώσει τις κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες και τις υφιστάμενες διαρθρωτικές προκλήσεις, εάν δεν αντιμετωπιστεί με κατάλληλες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις. Πάρα πολλοί νέοι εξακολουθούν να εγκαταλείπουν την εκπαίδευση χωρίς να διαθέτουν επαρκείς βασικές δεξιότητες. Η κρίση της νόσου COVID-19 κατέδειξε πόσο σημαντικό είναι να έχουν όλοι οι σπουδαστές ισότιμη πρόσβαση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, μέσω ευρυζωνικών συνδέσεων και συσκευών ΤΠ, και να διαθέτουν τις απαραίτητες ψηφιακές δεξιότητες. Οι επενδύσεις σε υποδομές με «υψηλό κοινωνικό αντίκτυπο» θα πρέπει να περιλαμβάνουν όλες τις σχετικές πτυχές των σχολείων/εκπαιδευτικών υπηρεσιών: από την αναβάθμιση των σχολικών κτιρίων (προκειμένου να διασφαλίζεται η ενεργειακή απόδοση, η υγιεινή και η κοινωνική αποστασιοποίηση μεταξύ των μαθητών) έως τον εξοπλισμό ΤΠ. Η υποστήριξη των κατάλληλων δεξιοτήτων, ιδίως των ψηφιακών, θα βελτιώσει την παραγωγικότητα και την ανθεκτικότητα του εργατικού δυναμικού, διευκολύνοντας έτσι τη μετάβαση προς μια πιο πράσινη και πιο έξυπνη οικονομία.

Η εύρυθμη λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου έχει καίρια σημασία για να εξασφαλιστεί ότι τα μέτρα που λαμβάνονται είναι επιτυχή, χωρίς αποκλεισμούς και βιώσιμα. Μολονότι δεν υφίσταται ένα μόνο μοντέλο που να χρησιμεύει ως αναφορά, σε ορισμένα κράτη μέλη υπάρχει σαφώς περιθώριο να βελτιωθεί η λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου και να υπάρξει πιο ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων κατά τη χάραξη και την υλοποίηση πολιτικής.

Τα δίκαια και φιλοαναπτυξιακά φορολογικά συστήματα μπορούν να συνεισφέρουν στη στήριξη της οικονομικής ανάκαμψης συμβάλλοντας στη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη. Τα φιλοαναπτυξιακά φορολογικά συστήματα μπορούν να στηρίξουν τις ιδιωτικές επενδύσεις και να βελτιώσουν το επιχειρηματικό περιβάλλον, να προωθήσουν την απασχόληση, να μειώσουν τις ανισότητες και να συμβάλουν σε μια περιβαλλοντικά ανθεκτική οικονομία. Επιπλέον, η απλούστευση του φορολογικού συστήματος μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό των οικονομικών στρεβλώσεων και να μειώσει τον διοικητικό φόρτο για τις επιχειρήσεις. Δεδομένου ότι το αποτελεσματικό και δίκαιο φορολογικό σύστημα είναι ιδιαίτερα σημαντικό για τη στήριξη μιας αποτελεσματικής οικονομικής ανάκαμψης μεσοπρόθεσμα, συνιστάται, σε ορισμένα κράτη μέλη, η μεταρρύθμιση του φορολογικού τους συστήματος, μεταξύ άλλων μέσω της μετάβασης από τη φορολογία της εργασίας στην περιβαλλοντική φορολογία.

Η καταπολέμηση του επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού («ΑΤΡ») εξακολουθεί να αποτελεί σαφή προτεραιότητα, ιδίως για να επιτραπεί στα κράτη μέλη να βασίζονται στο εύλογο μερίδιο των φορολογικών εσόδων που τους αναλογεί για την υλοποίηση της δημοσιονομικής στήριξης. Η μεταφορά της νομοθεσίας της ΕΕ και των διεθνώς συμφωνημένων πρωτοβουλιών θα συμβάλει στον περιορισμό των πρακτικών επιθετικού φορολογικού σχεδιασμού. Ωστόσο, συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των φορολογικών συστημάτων ορισμένων κρατών μελών, και δη της Κύπρου, της Ουγγαρίας, της Ιρλανδίας, του Λουξεμβούργου, της Μάλτας και των Κάτω Χωρών, χρησιμοποιούνται από εταιρείες που επιδίδονται σε επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό. Υπό το πρίσμα αυτό, συνιστάται στα εν λόγω κράτη μέλη να περιορίσουν τον επιθετικό φορολογικό σχεδιασμό.

2.3 Περιβαλλοντική βιωσιμότητα

Οι επενδύσεις για την ανάκαμψη έχουν τη δυνατότητα να αναμορφώσουν την οικονομία της ΕΕ και να την θέσουν σταθερά σε βιώσιμη βάση. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις του τρέχοντος έτους προσδιορίζουν τομείς στους οποίους οι βιώσιμες επενδύσεις μπορούν να επισπευσθούν από τα κράτη μέλη. Συνιστάται στις αρχές να εντοπίσουν ώριμα επενδυτικά έργα και πηγές χρηματοδότησης που θα βοηθήσουν στην επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας και της αποδοτικής χρήσης των πόρων στη βιομηχανία, στα κτίρια και στις μεταφορές, καθώς και να δρομολογήσουν την προετοιμασία μελλοντικών επενδυτικών έργων για την προώθηση του θεματολογίου περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Από το ευρύ φάσμα των πολιτικών και των μέτρων για την ενέργεια, το κλίμα και το περιβάλλον, ορισμένα ξεχωρίζουν ως υποψήφια για ταχεία υλοποίηση. Εδώ περιλαμβάνονται επενδύσεις σε έργα μικρής κλίμακας, με αντικείμενο π.χ. τη απαλλαγή των μεταφορών από τις ανθρακούχες εκπομπές, και την ενεργειακή απόδοση, μεταξύ άλλων μέσω ανακαινίσεων κτιρίων. Τα εν λόγω έργα μπορούν να συμβάλουν στην ανάκαμψη και να θέσουν τις οικονομίες σε μακροπρόθεσμα βιώσιμη πορεία.

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία και η εφαρμογή των εθνικών σχεδίων για την ενέργεια και το κλίμα διασφαλίζουν τον μακροπρόθεσμο στόχο της κλιματικής ουδετερότητας και τις σχετικές ανάγκες επενδύσεων. Η προώθηση των επενδύσεων στην ενεργειακή απόδοση και στην παραγωγή και τα δίκτυα ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές μπορεί να συμβάλει στη μετάβαση σε πιο ανταγωνιστικό, βιώσιμο και ασφαλές ενεργειακό σύστημα. Η ενεργειακή πολιτική που συνδυάζει δημόσιες και

ιδιωτικές επενδύσεις μπορεί επίσης να συμβάλει σημαντικά στην οικονομική ανάκαμψη.

Οι επενδύσεις στη βιώσιμη κινητικότητα και στην κυκλική οικονομία αποτελούν ευκαιρία βελτίωσης της παραγωγικότητας και προώθησης της πράσινης μετάβασης. Οι επενδύσεις σε βιώσιμες υποδομές μεταφορών (π.χ. δημόσιες αστικές συγκοινωνίες, σιδηρόδρομοι, ποδηλατοϋποδομές και κόμβοι εφοδιαστικής για τις διατροφικές μεταφορές) μπορούν να αυξήσουν την ποιότητα για τους πολίτες και να διατηρήσουν την ανταγωνιστικότητα του κλάδου των μεταφορών.

Οι στρατηγικές αλυσίδες εφοδιασμού που είναι κρίσιμης σημασίας για την ανθεκτικότητα, τη βιωσιμότητα και τη στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης πρέπει να υποστηριχθούν. Τούτο ισχύει ιδίως για τομείς που είναι δύσκολο να απαλλαγούν από τις ανθρακούχες εκπομπές (όπως η χαλυβουργία, τα χημικά προϊόντα και η αξιακή αλυσίδα της κινητικότητας) και για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Στόχος είναι να δημιουργηθούν πρωτοπόροι αγορές/αλυσίδες εφοδιασμού για τις ευρωπαϊκές βιομηχανίες καθαρής ενέργειας. Η Στρατηγική ενοποίησης των ενεργειακών συστημάτων θα αποτελέσει σημαντική κινητήρια δύναμη για την επίτευξη αυτού του στόχου, υποστηριζόμενη από πολλαπλές πρωτοβουλίες⁸.

Οι επενδύσεις σε υποδομές με «υψηλό αντίκτυπο» μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των σημερινών συμβιβασμών πολιτικής και κοινωνικών ανισορροπιών. Στο μέτρο του δυνατού, οι πόροι που προβλέπονται για την ανάκαμψη θα πρέπει να διοχετεύονται σε δημόσια αγαθά και υποδομές για πιο βιώσιμη ανάπτυξη. Τούτο μπορεί να επιτευχθεί, για παράδειγμα, μέσω επενδύσεων σε βιώσιμες υποδομές μεταφορών κατά τρόπο συμβατό με τον στόχο της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα (π.χ. δημόσιες αστικές συγκοινωνίες, σιδηρόδρομοι και κόμβοι εφοδιαστικής για τις διατροφικές μεταφορές), καθώς και μέσω επενδύσεων σε περιβαλλοντικές υποδομές. Οι επενδύσεις σε υποδομές με «υψηλό κοινωνικό αντίκτυπο» θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την ανακαίνιση των κοινωνικών κατοικιών και των κατοικιών των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος, καθώς και όλες τις σχετικές πτυχές των σχολείων/εκπαιδευτικών υπηρεσιών: από την αναβάθμιση των σχολικών κτιρίων (προκειμένου να διασφαλίζεται η ενεργειακή απόδοση, η υγιεινή και η κοινωνική αποστασιοποίηση μεταξύ των μαθητών) έως τον εξοπλισμό ΤΠ που θα εξασφαλίζει την εξ αποστάσεως μάθηση, την επάρκεια δεξιοτήτων και την πρόσβαση για τους μειονεκτούντες σπουδαστές. Η αντιμετώπιση των προκλήσεων που αφορούν το περιβάλλον και την κλιματική αλλαγή είναι επίσης σημαντική για τη διαφύλαξη της ανθρώπινης υγείας. Ειδικότερα, οι επενδύσεις με βάση την Πράσινη Συμφωνία είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση της ατμοσφαιρικής ρύπανσης.

Η μεγαλύτερη χρήση της ψηφιακής τεχνολογίας μπορεί να προσφέρει πιο πράσινες λύσεις για την οργάνωση των οικονομιών και των κοινωνιών μας. Ίσως είναι σκόπιμο να υπάρξουν αλλαγές στον τρόπο ζωής των πολιτών και στις εργασιακές πρακτικές στις επιχειρήσεις, ιδίως όταν αυτές μειώνουν το περιβαλλοντικό αποτύπωμα και εξισορροπούν άριστα την επαγγελματική και την προσωπική ζωή.

---

⁸ Στις πρωτοβουλίες υποστήριξης περιλαμβάνονται η Ευρωπαϊκή συμμαχία για τους συσσωρευτές, οι επικείμενες Ευρωπαϊκή συμμαχία για το καθαρό υδρογόνο και η Συμμαχία για τη βιομηχανία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών, το Οικοσύστημα ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η Στρατηγική για την ανανεώσιμη υπεράκτια ενέργεια. Η ενισχυμένη αποδοτικότητα των πόρων, μέσω της εφαρμογής του Σχεδίου δράσης για την κυκλική οικονομία, θα αυξήσει επίσης την ανθεκτικότητα.

2.4 Παραγωγικότητα και ανταγωνιστικότητα

Ενώ η έντονη αύξηση της παραγωγικότητας είναι ζωτικής σημασίας ώστε να αυξηθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης και να τεθεί σε πορεία εύρωστης ανάκαμψης, η τρέχουσα κρίση εγκυμονεί κινδύνους για την αύξηση της παραγωγικότητας μεσοπρόθεσμα, κάτι που ενδέχεται να επιδεινωθεί περαιτέρω από τις τριβές στις παγκόσμιες αλυσίδες αξίας. Η προσαρμογή των επιχειρήσεων μπορεί να δράσει ευεργετικά για την παραγωγικότητα. Η ψηφιοποίηση, το ηλεκτρονικό εμπόριο, η ηλεκτρονική διακυβέρνηση και η ηλεκτρονική υγεία, η ανάπτυξη νέων επιχειρηματικών μοντέλων, οι ρυθμίσεις για τη σχέση κατοικίας και εργασίας και η τηλεργασία σε μεγαλύτερη κλίμακα ενδέχεται επίσης να αυξήσουν την παραγωγικότητα.

Οι κατάλληλες πολιτικές είναι ζωτικής σημασίας για να βγούμε από την οικονομική ύφεση βραχυπρόθεσμα και για να εξασφαλιστεί ότι το ανθρώπινο κεφάλαιο δεν θα επηρεαστεί μεσοπρόθεσμα. Στους μηχανισμούς που ενισχύουν την παραγωγικότητα περιλαμβάνονται: i) προώθηση της καινοτομίας και της διάδοσης της τεχνολογίας, π.χ. μέσω επενδύσεων στην E&K· ii) αποτελεσματική επιβολή των κανόνων ανταγωνισμού για την αντιμετώπιση ζητημάτων ισχύος στην αγορά· iii) επένδυση στις ικανότητες του ανθρώπινου δυναμικού μέσω καλύτερων συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης· iv) διασφάλιση της εύρυθμης λειτουργίας των αγορών εργασίας, ώστε να αποφεύγεται ο κατακερματισμός των δεξιοτήτων και των ευκαιριών και να καθίσταται δυνατή η επαγγελματική εξέλιξη· v) διευκόλυνση της ορθής κατανομής των πόρων μέσω ενός υποστηρικτικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος· vi) βελτίωση της λειτουργίας των θεσμών και της διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένων αποτελεσματικών και ανεξάρτητων συστημάτων απονομής δικαιοσύνης. Η στήριξη των επενδύσεων σε ψηφιοποίηση μπορεί να έχει διπλό θετικό αποτέλεσμα, εάν συνεχιστούν τα τρέχοντα μέτρα τήρησης σωματικής απόστασης. Η παραγωγικότητα της τηλεργασίας θα διαδραματίσει σημαντικό ρόλο. Ωστόσο, τα οφέλη ενδέχεται να μην είναι διαθέσιμα για όσους είναι ανειδίκευτοι ή μη καταρτισμένοι.

Η ψηφιακή τεχνολογία είναι ουσιαστικής σημασίας και θα συμβάλει σε πιο εύρωστη ανάκαμψη των κοινωνιών μας, καθώς και των οικονομιών μας. Τα πρόσφατα μέτρα τήρησης σωματικής απόστασης έχουν αναδείξει τη σημασία μιας σύγχρονης ψηφιακής υποδομής που θα διασφαλίζει ευρεία πρόσβαση και διαθεσιμότητα ψηφιακών υπηρεσιών στο Διαδίκτυο, κάτι που είναι απαραίτητο για τις καθημερινές δραστηριότητες. Οι επενδύσεις στην ψηφιοποίηση των επιχειρήσεων και του δημόσιου τομέα, η ανάπτυξη ψηφιακών υπηρεσιών δεδομένων στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα μπορούν να καταστήσουν δυνατή την τηλεργασία, την εικονική μάθηση και την κατ' οίκον εκπαίδευση. Εκτός από την αύξηση της ανθεκτικότητας και της παραγωγικότητας, η μετάβαση αυτή μπορεί επίσης να συμβάλει στον πράσινο μετασχηματισμό των οικονομιών μας και να συνεισφέρει στην ένταξη των ευάλωτων ομάδων στο οικονομικό γίγνεσθαι. Οι μακροπρόθεσμες επενδύσεις σε E&A για προηγμένες ψηφιακές τεχνολογίες και προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες είναι απαραίτητες για τη διασφάλιση της τεχνολογικής κυριαρχίας της Ευρώπης με παράλληλη διατήρηση των κοινών αξιών της.

Οι επενδύσεις πρέπει να λαμβάνουν υπόψη τις αλυσίδες εφοδιασμού. Πολλές βιομηχανικές μονάδες διέκοψαν την παραγωγή τους. Άλλες μετέτρεψαν την παραγωγική τους ικανότητα. Μετά τις διαταραχές των αλυσίδων εφοδιασμού και της ζήτησης, η επανεκκίνηση του συστήματος θα λάβει πιθανόν νέες μορφές (π.χ.

διαδικασίες προσαρμογής σε εισροές διαφορετικής γεωγραφικής προέλευσης). Πρόκειται για μοναδική ευκαιρία να εξασφαλιστεί η ανοικτή στρατηγική αυτονομία της Ευρώπης, ιδίως με τη διαφοροποίηση και την ενίσχυση των αλυσίδων εφοδιασμού σε ολόκληρη την ενιαία αγορά και με τη διασφάλιση ότι δεν θα αντιμετωπίσουμε ποτέ ξανά τον κίνδυνο ανεπαρκούς προσφοράς βασικών αγαθών στους τομείς των τροφίμων και της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης. Τα προγράμματα χρηματοδότησης με δυναμικό στοιχείο ιδίων κεφαλαίων εκ μέρους των ενωσιακών και εθνικών αρχών για τις ΜΜΕ, ιδίως όσες έχουν ενεργό συμμετοχή σε καινοτόμα έργα και δυνατότητες ανάπτυξης, θα μπορούσαν να αποτρέψουν τις περιττές πτωχεύσεις βιώσιμων επιχειρήσεων και να χρησιμεύσουν ως εργαλεία πολιτικής για την αντιμετώπιση του βιομηχανικού κατακερματισμού. Η καινοτομία είναι ζωτικής σημασίας για μια παραγωγική Ευρώπη.

Η αντιμετώπιση της ανάκαμψης πρέπει να λαμβάνει υπόψη τις μεγάλες διασυνδέσεις μεταξύ βιομηχανικών οικοσυστημάτων και επιχειρήσεων διεσπαρμένων σε πολλά κράτη μέλη. Οι επενδύσεις αποτελούν επίσης ισχυρό εργαλείο για τη βιομηχανική πολιτική της ΕΕ. Η αποκατάσταση των αλυσίδων εφοδιασμού της ΕΕ θα απαιτήσει προσπάθεια βελτίωσης της αποτελεσματικότητας. Οι αβεβαιότητες, η χαμηλότερη ζήτηση και οι διαταραχές στις αλυσίδες αξίας έχουν αυξήσει τις δαπάνες των επιχειρήσεων. Η αποκατάσταση της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας ως προς το κόστος αποτελεί βραχυπρόθεσμα πρόκληση για τις επιχειρήσεις. Οι καινοτομίες που μειώνουν το κόστος θα καταστούν πιο ελκυστικές, αλλά η αποτελεσματικότητα θα είναι πρόκληση για όλους τους τομείς της οικονομίας. Το κοινωνικό κόστος ευκαιρίας των μη αποδοτικών δημόσιων δαπανών θα επιβαρύνει τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους πολίτες. Η βελτίωση της διακυβέρνησης, καθώς και η επαγγελματική και αποδοτική χρήση των εργαλείων για τις δημόσιες συμβάσεις θα είναι περισσότερο αναγκαίες από ποτέ.

3. ΚΟΙΝΗ ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΑ ΜΕΤΑΞΥ ΘΕΣΜΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ ΤΗΣ ΕΕ ΚΑΙ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

Η άνευ προηγουμένου κατάσταση απαιτήσε ειδική προσέγγιση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου αυτού του έτους. Κατά την τελευταία δεκαετία, το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο κατέστη το βασικό εργαλείο για τον συντονισμό των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών για την απασχόληση των κρατών μελών. Σήμερα, αποτελεί αναπόσπαστο μέρος των προσπαθειών της ΕΕ να περιορίσει την εξάπλωση του ιού, να στηρίξει τα εθνικά συστήματα υγείας, να προστατεύσει και να σώσει ζωές, αλλά και να αντιμετωπίσει τον κοινωνικό και οικονομικό αντίκτυπο της πανδημίας. Ως εκ τούτου, οι προτεινόμενες συστάσεις υπογραμμίζουν την προσαρμογή των οικονομικών πολιτικών και των πολιτικών απασχόλησης στις νέες κοινωνικο-οικονομικές προτεραιότητες της κρίσης COVID-19 σε τομείς κοινού ενδιαφέροντος.

Η προσέγγιση αυτή κατέστη δυνατή μόνο με τη στενότερη συνεργασία μεταξύ Επιτροπής και κρατών μελών. Οι στενές επαφές και ο εντατικός διάλογος έχουν καίρια σημασία για την κατανόηση και τον προσδιορισμό των πολιτικών και των βέλτιστων πρακτικών που υιοθετούνται για τον μετριασμό και την αντιμετώπιση των κοινωνικο-οικονομικών επιπτώσεων του ιού. Βάσει αυτών, η Επιτροπή επικαιροποίησε την ανάλυσή της σχετικά με την κοινωνική και οικονομική κατάσταση των κρατών μελών που παρουσιάστηκε στις ανά χώρα εκθέσεις του 2020, ώστε να αντικατοπτρίζει τις τρέχουσες οικονομικές και κοινωνικές συνθήκες σε κάθε κράτος μέλος. Η Επιτροπή πραγματοποίησε διμερείς συναντήσεις με τα κράτη μέλη μέσω τηλεδιάσκεψης κατά τη

διάρκεια του Απριλίου, διατήρησε δε συνεχή διάλογο με τα κράτη μέλη σε πολυμερές και διμερές επίπεδο, μεταξύ άλλων μέσω των σχετικών επιτροπών και με τους υπαλλήλους του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου στις πρωτεύουσες.

4. ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΕΞΑΜΗΝΟ ΚΑΙ Ο ΠΡΟΫΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΕ

Ο προϋπολογισμός της ΕΕ αποτελεί έναν από τους μοχλούς του οικονομικού θεματολογίου της ΕΕ. Εν μέσω ενός άνευ προηγουμένου οικονομικού κλυδωνισμού, ο προϋπολογισμός της ΕΕ αποτελεί βασικό εργαλείο για την αντιμετώπιση των βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προκλήσεων. Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο είναι στενά ευθυγραμμισμένο με το Ευρωπαϊκό Εξάμηνο. Τα μέσα του προσφέρουν μεγαλύτερη χρηματοδοτική στήριξη για βασικές επενδύσεις και μεταρρυθμίσεις με μόνιμο αντίκτυπο στην ανθεκτικότητα της οικονομίας της ΕΕ. Ο προϋπολογισμός της ΕΕ ανοίγει τον δρόμο για τη διττή, πράσινη και ψηφιακή, μετάβαση, προστατεύοντας παράλληλα την κοινωνική οικονομία της αγοράς και τα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας ώστε να εξασφαλιστεί βιώσιμη ανάκαμψη και προώθηση της σύγκλισης.

Δεν μπορούν βέβαια να αντιμετωπιστούν όλες οι επενδυτικές ανάγκες από τα ταμεία της ΕΕ, ωστόσο ο προϋπολογισμός της ΕΕ προσφέρει άφθονες ευκαιρίες μέσω των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ. Οι ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου παρέχουν καθοδήγηση για μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις σε διάφορα μέσα, όπως τα επιχειρησιακά προγράμματα των ταμείων της πολιτικής για τη συνοχή. Οι πόροι αυτοί μπορούν να στηρίξουν τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις που προσδιορίζονται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου ως ζωτικής σημασίας, προκειμένου τα κράτη μέλη να στηρίξουν την οικονομία, υπό τις παρούσες περιστάσεις έκτακτης ανάγκης, και την ανάκαμψη. Η επικέντρωση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων στους εν λόγω κρίσιμους τομείς πολιτικής θα επιταχύνει την ανάκαμψη. Η ισχυρότερη σύνδεση μεταξύ του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και των ταμείων της πολιτικής για τη συνοχή της ΕΕ θα οδηγήσει σε καλύτερο και αποτελεσματικότερο προγραμματισμό και, ως εκ τούτου, σε καλύτερες και πιο εστιασμένες επενδύσεις με αποτέλεσμα την ταχύτερη ανάκαμψη. Αυτή η λειτουργική σύνδεση εξορθολογίζει τις υφιστάμενες διαδικασίες και εξασφαλίζει μεγαλύτερη συνοχή μεταξύ του συντονισμού των οικονομικών πολιτικών και της χρήσης των ταμείων της ΕΕ. Η θεωρητική θεμελίωση του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου μπορεί να κατευθύνει αποτελεσματικά τα κράτη μέλη και την Επιτροπή στο πλαίσιο του διαλόγου που οδηγεί στον προγραμματισμό των ταμείων.

Η στενή ευθυγράμμιση μεταξύ του προϋπολογισμού της ΕΕ και του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου είναι ουσιαστικής σημασίας για τη διασφάλιση της σταθερότητας, της παραγωγικότητας και της δικαιοσύνης κατά την οικονομική ανάκαμψη σε ολόκληρη την ΕΕ, με πυρήνα τη διττή, πράσινη και ψηφιακή, μετάβαση.

ΕΠΟΜΕΝΑ ΒΗΜΑΤΑ

Η Επιτροπή καλεί το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να προσυπογράψει και το Συμβούλιο να εγκρίνει τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις για την περίοδο 2020-2021. Τα αρμόδια για την οικονομική πολιτική μέλη της Επιτροπής θα συζητήσουν τις εν λόγω συστάσεις πολιτικής με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο σε κάθε βασικό στάδιο του κύκλου του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Η Επιτροπή καλεί επίσης τα κράτη μέλη να εφαρμόσουν τις συστάσεις πλήρως και εγκαίρως, σε συνεννόηση με τους κοινωνικούς εταίρους, τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς σε όλα τα επίπεδα. Η Επιτροπή θα εξακολουθήσει να συνεργάζεται με τα κράτη μέλη και τους εθνικούς ενδιαφερόμενους φορείς καθ' όλη τη διάρκεια του Εξαμήνου ώστε να διασφαλιστεί ευρεία ίδια ευθύνη και αποτελεσματική παρακολούθηση και εφαρμογή.

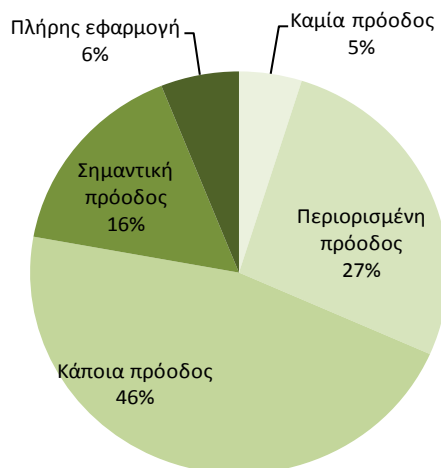
Δεδομένου ότι είναι επείγον να ξεκινήσει η ανάκαμψη, η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να εγκρίνουν επείγοντως το νέο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο και να καταρτίσουν τα σχετικά προγράμματα με βάση τις ειδικές ανά χώρα συστάσεις. Η Επιτροπή προσφέρεται επίσης να παράσχει, κατόπιν αιτήματος, στήριξη για τις μεταρρυθμίσεις στα κράτη μέλη και να βοηθήσει τις αρχές να αξιοποιήσουν με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα ταμεία της ΕΕ.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ — ΠΡΟΟΔΟΣ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΕΙΔΙΚΩΝ ΑΝΑ ΧΩΡΑ ΣΥΣΤΑΣΕΩΝ

Οι διαρθρωτικές προκλήσεις εξακολουθούν να είναι σημαντικές και η αντιμετώπισή τους θα είναι ζωτικής σημασίας για τη βιώσιμη ανάκαμψη και την επακόλουθη ανάπτυξη. Τα πιο ανθεκτικά κράτη μέλη προβλέπεται σήμερα να ανακάμψουν ταχύτερα, κάτι που τονίζει τη σημασία που έχει η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων.

Από την αρχή του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου το 2011, τα κράτη μέλη έχουν σημειώσει τουλάχιστον κάποια πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή των δύο τρίτων και πλέον των ειδικών ανά χώρα συστάσεων. Η εφαρμογή συνεχίζεται με σταθερή πορεία, όπως και τα προηγούμενα έτη (διάγραμμα 1). Ωστόσο, η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων διαφέρει σημαντικά ανάλογα με τον τομέα πολιτικής. Ειδικότερα, τα κράτη μέλη σημείωσαν τη μεγαλύτερη πρόοδο κατά τα τελευταία έτη στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και ακολουθεί η πρόοδος όσον αφορά τη νομοθεσία για την προστασία της απασχόλησης. Από την άλλη πλευρά, η πρόοδος ήταν ιδιαίτερα αργή όσον αφορά τη διεύρυνση της φορολογικής βάσης, καθώς και στον τομέα της υγείας και της μακροχρόνιας περίθαλψης, με τα συστήματα ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης να αντιμετωπίζουν περαιτέρω προκλήσεις λόγω της νόσου COVID-19.

Διάγραμμα 1: Σημερινό επίπεδο εφαρμογής των ειδικών ανά χώρα συστάσεων 2011-2019

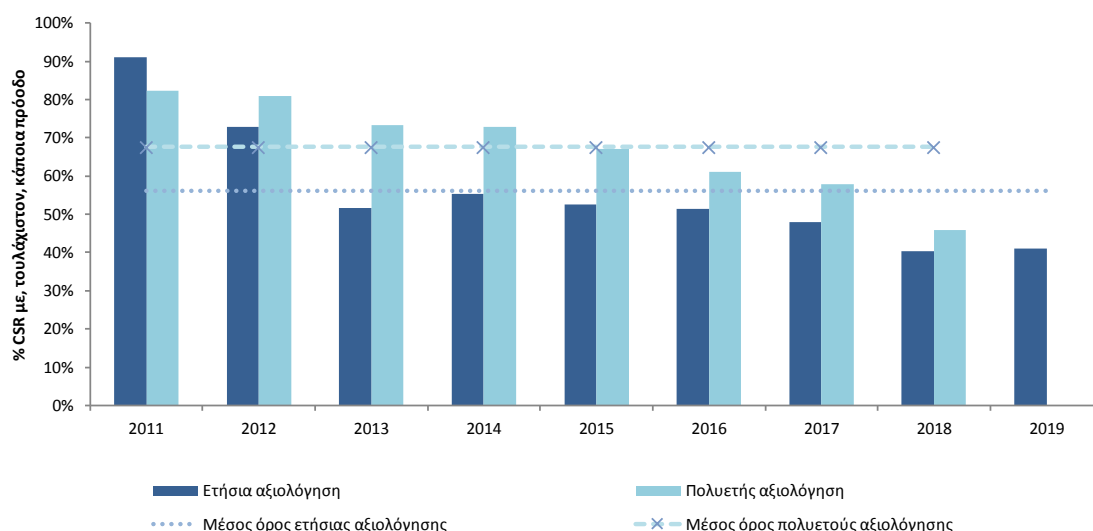

Σημείωση: Η πολυετής αξιολόγηση εξετάζει την εφαρμογή από τότε που οι συστάσεις εγκρίθηκαν για πρώτη φορά έως τη δημοσίευση της παρούσας ανακοίνωσης τον Μάιο του 2020. Η συνολική αξιολόγηση των

ειδικών ανά χώρα συστάσεων που αφορούν τη δημοσιονομική πολιτική περιλαμβάνει τη συμμόρφωση με το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Η πρόοδος στην εφαρμογή των συστάσεων που εγκρίθηκαν το 2019 υπήρξε συνολικά αργή. Αν εξεταστεί η πρόοδος των μεταρρυθμίσεων σε ετήσια βάση, τα κράτη μέλη έχουν σημειώσει τουλάχιστον «κάποια πρόοδο» ως προς 4 από τις 10 συστάσεις που τους απευθύνθηκαν τον Ιούλιο του 2019 (βλ. διάγραμμα 2). Η επίδοση αυτή είναι σταθερή σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος. Ωστόσο, η πρόοδος παραμένει άνιση κατανομημένη μεταξύ των τομέων πολιτικής. Οι μεταρρυθμίσεις εξακολουθούν να υλοποιούνται καλύτερα στις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες και στις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας· ενώ η πρόοδος παραμένει σε χαμηλά επίπεδα όσον αφορά την εφαρμογή των συστάσεων για την ενίσχυση του ανταγωνισμού στον τομέα των υπηρεσιών και τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα των δημόσιων οικονομικών, συμπεριλαμβανομένων των συντάξεων.

Διάγραμμα 2: εφαρμογή των ειδικών ανά χώρα συστάσεων: ετήσια αξιολόγηση σε κάθε διαδοχικό έτος από το 2011 σε σχέση με τη μέχρι σήμερα εφαρμογή

Σημείωση: Η πολυετής αξιολόγηση εξετάζει την εφαρμογή από τότε που οι συστάσεις εγκρίθηκαν για πρώτη φορά έως τη δημοσίευση της παρούσας ανακοίνωσης τον Μάιο του 2020. Για τα έτη 2011 και 2012 είναι πιο δύσκολη η σύγκριση της ετήσιας αξιολόγησης με την πολυετή αξιολόγηση λόγω των διαφορετικών κατηγοριών αξιολόγησης των ειδικών ανά χώρα συστάσεων.